

מראי מקומות - סוכה

מד.

יש לעי, דאפי' אי אמרי' דהזכר למקדש גבי לולב אינו יכול להיות ביום ראשון כיון דכבר מחוייב מדאורייתא ביום ראשון, א"כ למה שלא יקבעו ביום אחת, אבל לא יתקנו בכל ז' ימים. וע"ז הביא מש"כ התוס' יו"ט בשם הכסף משנה דמה דעשו הזכר לערבה ביום ז' הוא משום דבזמן המקדש הי' לה יתרון, דערבה דוחה שבת שחל ביום ז'. וביאר הצ"ח, דאם לא הי' לשום יום יתרון על הימים אחרים, היו עושים הזכר לכל הימים, דמה יום מיומים. וא"כ י"ל דלכן לולב יש לו זכר כל ז' ימים, דכיון דא"א להיות ביום א', דאז הוא מחוייב מה"ת, ממילא צריך להיות כל שאר הימים.

ד. כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח כדי לצאת בערבה וכו' מי אמרה

כ' תוס' דסלקא דעתי' דה"ק מי אמרה שהיא חובה דאורייתא, ואתיא ודחיא מעלות דרבנן, דלמא דרבנן היא דלא דחינן מעלות דרבנן משום תקנתא דרבנן, וע"ז הק' דאמר ר' יוחנן דערבה הלמ"מ הוא. ומש"כ תוס' דהאיסור לכהנים בעלי מומין ליכנס בין האולם ולמזבח הוא איסור דרבנן, זהו דלא כש"י הרמב"ם (סה"מ, ל"ת סט) דכ' דהאיסור לכהן בעל מום ליכנס להיכל כולל המזבח, בין האולם ולמזבח, האולם, וההיכל. וכבר הק' הרמב"ן שם, הא לכאו' מבואר מסוגיין דאינו אלא מדרבנן, דאל"כ איך שייך להניח לבעלי מומין ליכנס בין האולם ולמזבח כדי לצאת מצות ערבה. וע' מגילת אסתר שם שכ' ליישב דעת הרמב"ם, דכיון דערבה היא מצות עשה דאורייתא, שוב אתי' עשה דערבה ודחי' לא תעשה דאיסור כניסה בין האולם ולמזבח. וכ' הערוך לנו דתי' זה דוחק גדול הוא, דהיכן מצינו דהלמ"מ נקרא מצות עשה כדי לדחות לא תעשה (אולם עי' בהגהות על הער"ל שהביא מאחרונים המציינים מש"כ הרמב"ן עצמו בסה"מ לענין מדיר בנו בנויה דהוי הלמ"מ ומ"מ דוחה לאו). ולכן ביאר דר"ל ס"ל דהא דאסרה תורה לבעל מום ליכנס בין האולם ולמזבח הוא משום שאסור הוא בעבודה, וממילא הוי ביאה ריקנית, אבל אם מחוייב בערבה, שוב הוי צורך עבודה להניחו ליכנס בין האולם ולמזבח. ור' יוחנן השיב דאולי המצוה הוא בזקיפה וא"כ אי"צ הרבה כהנים, ואפי' אם המצוה בנטילה, וצריך כל כהן לעשותו, י"ל דמה דהקפידה תורה שלא יכנס בעל מום בין האולם ולמזבח, אינו משום ביאה ריקנית, אלא משום גריעותא דמומו אסור לו ליכנס, וא"כ אפי' לצורך נטילה אין שום היתר. וע"ע בחי' הגר"ח על הרמב"ם (ביאת מקדש א, טו) בעיקר מח' הרמב"ם והרמב"ן בזה.

א. אמרי לדידהו נמי לא דחי

פרש"י, שלא לעשות ישראל אגודות אגודות ונראה כב' תורות. וק', הא אי' ביבמות (ד) דאביי ס"ל דלא אמרי' לא תתגודדו אלא בב' בתי דינין בעיר אחת, אבל בב' בתי דינין בב' עיירות אין שייך לא תתגודדו, וא"כ בב' מדינות ודאי אין שייך לא תתגודדו, וכ"ש לרבא דס"ל דלא תתגודדו הוי רק בב"ד אחת. וכ' השו"ת מהרשד"ם (יו"ד, קנ"ג) דיש ב' בחינות בדין לא תתגודדו, יש איסור לא תתגודדו מן התורה, ובזה נח' אביי ורבא בגדרי הדבה, או ב' בתי דינין בעיר א', או ב"ד א'. ויש עוד מצוה מן המובחר של לא תתגודדו, דאפי' היכא דאין שייך האיסור דאורייתא ממש, אבל עכ"פ אי"ז מצוה מן המובחר לעשות מצב שיש חלק מכלל ישראל שעושין באופן א' וחלק מכלל ישראל שעושין באופן אחר. עוד כ' דאולי מה שב"ד א' מתקנים שיהי' לישראלים אלו לעשות כך ואחרים לעשות כך, י"ל דזהו לא תתגודדו ממש, והוי כמו ב"ד אחת [וע' כפות תמרים שהק' לתי' זה, איך תקנו ב"ד שבימי מרדכי ואסתר שיהיו הימים טובים בימים שונים לעיירות ולכרכים (וצע"ק למה ק' רק לתי' ב' ולא לתי' א')].

ב. בגבולין

פרש"י, וכולהו בזמן הבית דהוו כוליהו בארץ וסמוכין לב"ד ויודעים אימת הוקבע החדש. דהיינו, דבא רש"י לבאר למה דוקא לאחר החורבן חששו לב' תורות, משא"כ בזמן הבית לא הי' חשש לזה, דכל ישראל היו בא"י וידעו בקביעת דירחא. וע' בהערות להגרי"ש שהביא דהרמב"ם תי' באו"א, דכ' (לולב ז, יז) דמה שנהגו לאחר החורבן שכולם לא נטלו הלולב בשבת, אפי' בא"י, הוא משום שלא הי' להם מקדש להתלות בו, וביאר הגרי"ש, דבזמן המקדש היו אומרים דמה שהיו נוטלין בא"י הוא משום הבהמ"ק שנמצא שם, ותלו אותה בזה, וא"כ נמצא דאינו נראה כב' תורות (וצ"ע, למה יתלו בבהמ"ק, ואפי' אם יתלו, לכאו' חידוש לומר דאינו נחשב כב' תורות משום הטועים שאומרים שבשביל סבה מיוחדת הוא, הגם דאינה הטעם).

ג. לולב דאית ליה עיקר מן התורה בגבולין וכו',

ערבה דלית לה עיקר מן התורה בגבולין וכו'

פרש"י, דלולב יש לו שורש מן התורה וערבה לית בה שורש. אבל הריטב"א ביאר דכיון דלולב אית ליה עיקר מן התורה ליום א', א"כ אין שייך לעשות לו זכר למקדש יום א' [וממילא לעשות לו זכר למקדש עושין כל ז'], שהרי צריך ליטול הלולב מן התורה, אבל בערבה דלית לה עיקר מן התורה בגבולין, שפיר שייך לתקן שיהי' יום א' זכר למקדש. וכ' הצ"ח דלכאו'

מראי מקומות - סוכה

מז. (המשך)

רש"י, דמשמע מתמורה (ז) דאפי' לענין להחזיר הלכות שכבר נאמרו יש ענין של לא בשמים היא. וכ' דאולי מתמורה רק מוכח דא"א לשאול מן השמים, אבל מכ"מ אפשר שנאמר לנביא מן השמים (וצ"ע אם כוונתו דכל הדין 'לא בשמים היא' הוא רק לשאול הלכה שנשתכחה, או שגם דין זה נאמה, אבל עיקר הדין הוא לאסור לברר דין חדש שאנו מסתפקים בו, ואם קבלנו משמים דין שלא ביררנו אותו אלא הוא התחיל מנבואה אזי מקבלים אותו כהך דהכא), וצ"ע.

ה. וחזרו ויסדום פרש"י, ע"פ הדבור. וכ' הערוך לנה, דכוונת רש"י לאפוקי ממש"כ הירושלמי, דשכחו ולאחר השנים הסכימו ותקנו כמו ההלמ"מ, ורש"י ס"ל דאין שייך לבאר הבבלי כך, דא"כ איך ידע ר' יוחנן דהלמ"מ הי', אע"כ ע"פ הדבור הי'. (ואולי י"ל באו"א, דס"ל לרש"י כמו שי' הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ זרעים, דא"א לכוון להלמ"מ ע"י י"ג מדות, וא"כ ע"כ ע"פ הדבור הי'). וע"ע שם דהק' על רש"י דלכאו' יש כאן חסרון של 'לא בשמים היא' לפי